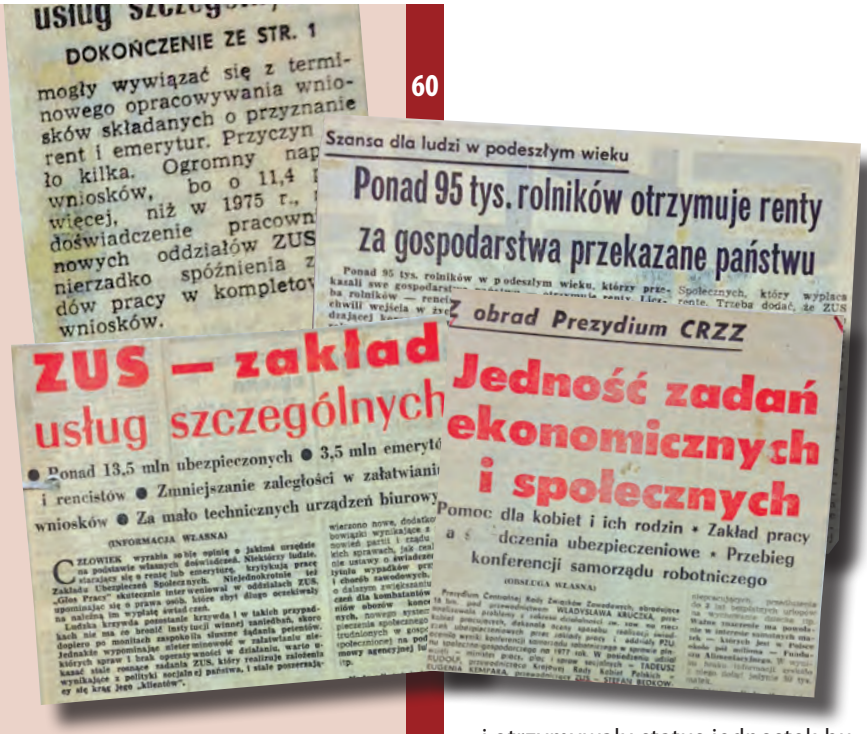
usług szczególnych

DOKOŃCZENIE ZE STR. 1

mogły wywiązać się z terminowego opracowywania wniosków składanych o przyznanie rent i emerytur. Przyczyn ło kilka. Ogromny nap wniosków, bo o 11,4 więcej, niż w 1975 r., doświadczenie pracown nowych oddziałów ZUS nierzadko spóźnienia z dów pracy w kompleto wniosków.

Szansa dla ludzi w podeszłym wieku

Ponad 95 tys. rolników otrzymuje renty za gospodarstwa przekazane państwu

Z obrad Prezydium CRZZ

ZUS — zakład usług szczególnych

● Ponad 13,5 mln ubezpieczonych ● 3,5 mln emerytó i rencistów ● Zmniejszanie zaległości w załatwianiu wniosków ● Za mało technicznych urządzeń biurowy

(INFORMACJA WŁASNA)

Jedność zadań ekonomicznych i społecznych

Pomoc dla kobiet i ich rodzin • Zakład pracy a s dczenia ubezpieczeniowe • Przebieg konferencji samorządu robotniczego

(OBSŁUGA WŁASNA)

Wycinki z prasy:
Ponad 95 tys. rolników...,
Z obrad Prezydium CRZZ...,
ZUS – zakład usług szczególnych.
Zbiory ZUS, I Oddział w Poznaniu

W tym czasie w Zakładzie pojawiły się pierwsze elektroniczne maszyny obliczeniowe. Zofia Tarasińska, która była wówczas wicedyrektorem departamentu finansów ZUS, tak wspomina te problemy: „Do najtrudniejszych zaliczyłabym na pewno te, które się wiązały z obejmowaniem ubezpieczeniem nowych grup ludności i z wprowadzeniem nowej techniki pracy. Myślę tu także o różnego typu maszynach, które były stosowane przed komputerami. One również wymagały odpowiedniego oprogramowania i współpracy z jego twórcami oraz z innymi instytucjami”.

5

i otrzymywały status jednostek budżetowych. Ostatecznie w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku istniało 55 oddziałów ZUS .

Zakład Ubezpieczeń Społecznych został obciążony dodatkowymi obowiązkami o charakterze pozaubezpieczeniowym – w 1974 r. zlecono mu realizację wypłaty świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego. [5]

Na początku lat siedemdziesiątych XX w. zasady pracowniczego ubezpieczenia chorobowego rozciągnięto na członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Dzięki temu spółdzielcy uzyskali prawo do pomocy leczniczej i świadczeń pieniężnych. W drugiej połowie tej dekady przeprowadzono kolejną reformę systemu emerytalnego połączoną z reformą finansowania świadczeń. Powszechnym systemem emerytalnym zostały objęte kolejne grupy społeczne, w tym rolnicy indywidualni i ich rodziny.

Jednak uchwalone przez Sejm 27 października 1977 r. przepisy i warunki, na jakich rolnicy zostali objęci ubezpieczeniem, nie wszystkim odpowiadały. Dowodem na to jest oświadczenie Komitetu Samopomocy Społecznej Komitetu Obrony Robotników (KOR) wydane 19 czerwca 1978 r.: „Mimo że wieś od dawna czekała na tę ustawę, 240 tysięcy rolników, według oficjalnych danych z maja br., odmówiło płacenia składek na fundusz emerytalny. W wielu gminach [...] rolnicy masowo odmawiali płacenia. Zgodnie z ustawą pociąga to za sobą postępowanie egzekucyjne. [...] Ten masowy protest wskazuje, że ustawa wymaga istotnych zmian. W toku dyskusji, która poprzedziła wprowadzenie, specjaliści, a także działacze ludowi, zgłosili szereg uwag krytycznych, które poza nielicznymi nie zostały uwzględnione”.

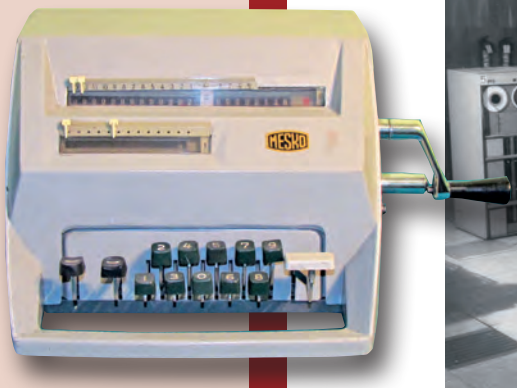

Arytmometr (kalkulator mechaniczny do czterech działań) Mesko.
Zbiory ZUS, I Oddział w Poznaniu

Zakład Elektronicznej Techniki Obliczeniowej. Zbiory prywatne Krzysztofa Gajzlera

KARNAWAŁ, NOC I ŚWIT
Od „Solidarności” przez stan wojenny do Okrągłego Stołu (1980–1989)

Przełom lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku ujawnił głęboki kryzys zarówno ekonomiczny, jak i społeczny. Odgórne sterowanie gospodarką spowodowało jej załamanie. Nasiliły się protesty społeczne i strajki. Na tej fali w 1980 r. powstał Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”. Wśród 21 postulatów ogłoszonych przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w Stoczni Gdańskiej znalazły się m.in. trzy dotyczące systemu ubezpieczeń społecznych. Wprowadzenie stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. wstrzymało wszelkie przejawy demokratyzacji i zablokowało realizację postulatów. Spowodowało też zapaść gospodarczą i głęboką apatię społeczną trwające kolejne lata. Pod koniec lat osiemdziesiątych XX w. kryzys państwa wymusił zmiany ustrojowe. Dotyczyły one także ubezpieczeń. Powstał Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (1986 r.), który miał zapewnić racjonalne finansowanie świadczeń. A w 1989 r. przeciwnicy polityczni spotkali się przy Okrągłym Stole.

Opaska i znaczki NSZZ „Solidarność”. Zbiory prywatne Magdaleny Lewandowskiej

Po wprowadzeniu stanu wojennego zdelegalizowano NSZZ „Solidarność” i zakazano noszenia emblematów z jego nazwą. Członkowie i sympatycy „Solidarności” nosili więc oporniki elektryczne. Zbiory prywatne Magdaleny Lewandowskiej

Karnawał Solidarności

Takim mianem często określa się okres od momentu powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” (31 sierpnia 1980 r., zarejestrowany 10 listopada 1980 r.) do wprowadzenia stanu wojennego. Nazwa ta nawiązuje do nastrojów, jakie panowały wówczas w społeczeństwie. Iluzja wolności i wysuwane przez Związek postulaty poprawy warunków bytowych społeczeństwa rodziły nadzieję na pozytywne zmiany. W tym czasie kwestia ubezpieczeń społecznych stała się sprawą o wyjątkowym znaczeniu politycznym –„Solidarność” odwoływała się do sprawiedliwości społecznej w zakresie świadczeń realizowanych przez państwo. Wśród słynnych 21 postulatów ogłoszonych przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w Stoczni Gdańskiej znalazły się m.in.:

14. Obniżyć wiek emerytalny dla kobiet do 55 lat, a dla mężczyzn do lat 60 lub przepracowanie w PRL 30 lat dla kobiet i 35 lat dla mężczyzn bez względu na wiek. [...]

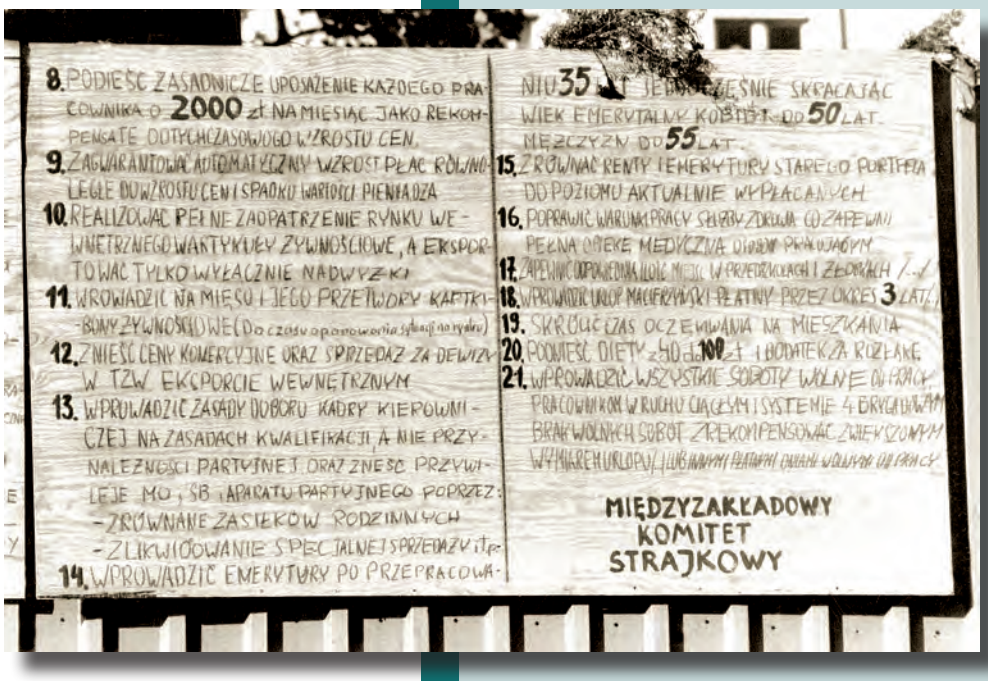
8. PODIEŚĆ ZASADNICZE UPOSAŻENIE KAŻDEGO PRACOWNIKA O 2000 zł NA MIESIĄC JAKO REKOMPENSATĘ DOTYCHCZASOWOGO WZROSTU CEN.
9. ZAGWARANTOWAĆ AUTOMATYCZNY WZROST PŁAC RÓWNOLEGLE DO WZROSTU CEN I SPADKU WARTOŚCI PIENIĄDZA
10. REALIZOWAĆ PEŁNE ZAOPATRZENIE RYNKU WEWNĘTRZNEGO W ARTYKUŁY ŻYWNOŚCIOWE, A EKSPORTOWAĆ TYLKO WYŁĄCZNIE NADWYŻKI
11. WROWADZIĆ NA MIĘSO I JEGO PRZETWORY KARTKI-BONY ŻYWNOŚCIOWE (Do czasu opanowania sytuacji na rynku)
12. ZNIEŚĆ CENY KOMERCYJNE ORAZ SPRZEDAŻ ZA DEWIZY W TZW. EKSPORCIE WEWNĘTRZNYM
13. WPROWADZIĆ ZASADY DOBORU KADRY KIEROWNICZEJ NA ZASADACH KWALIFIKACJI, A NIE PRZYNALEŻNOŚCI PARTYJNEJ ORAZ ZNIEŚĆ PRZYWILEJE MO, SB i APARATU PARTYJNEGO POPRZEZ:
- ZRÓWNANIE ZASIŁKÓW RODZINNYCH
- ZLIKWIDOWANIE SPECJALNEJ SPRZEDAŻY itp.
14. WPROWADZIĆ EMERYTURY PO PRZEPRACOWANIU 35 lat JEDNOCZEŚNIE SKRACAJĄC WIEK EMERYTALNY KOBIET DO 50 LAT, MĘŻCZYZN DO 55 LAT.
15. ZRÓWNAĆ RENTY I EMERYTURY STAREGO PORTFELA DO POZIOMU AKTUALNIE WYPŁACANYCH
16. POPRAWIĆ WARUNKI PRACY SŁUŻBY ZDROWIA OD ZAPEWNIENIA PEŁNEJ OPIEKI MEDYCZNEJ DLA WSZYSTKICH
17. ZAPEWNIĆ OPRZYCZENIA LUDZIOM MIESZKAJĄCYM W PRZYCZOŁACH I ŻEBRAKACH
18. WPROWADZIĆ URLOP MACIERZYŃSKI PŁATNY PRZEZ OKRES 3 LAT.
19. SKRÓCIĆ CZAS OCZEKIWANIA NA MIESZKANIA
20. PODWYŻSZYĆ DIETY Z 40 do 100 zł I DODATEK ZA RÓŻANKĘ
21. WPROWADZIĆ WSZYSTKIE SOBOTY WOLNE DLA PRACOWNIKÓW W RUCHU CIĄGŁYM I SYSTEMIE 4 BRYGADOWYM BRAK WOLNYCH SOBÓT ZREKOMPENSOWAĆ ZWIĘKSZONYMI WYMIARAMI URLOPU I LUB INNYMI PŁATNYMI DNIAMI WOLNYMI OD PRACY
MIĘDZYZAKŁADOWY KOMITET STRAJKOWY

21 postulatów wywieszonych na bramie Stoczni Gdańskiej, sierpień 1980 r. Ośrodek KARTA

Kolejka do sklepu mięsnego w Warszawie, 1981 r. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Kartka na mięso.
Zbiory ZUS, Oddział w Częstochowie

ŚWIADCZENIA EMERYTALNO-RENTOWE

W latach 1980–1981 trzykrotnie podwyższano kwoty najniższych emerytur i rent. Od 1 września 1981 r. kwotę minimalnej emerytury, renty inwalidzkiej I i II grupy oraz renty III grupy dla „młodszych" inwalidów ustalono na poziomie 3000 zł, a renty rodzinnej na poziomie od 2600 do 3000 zł (w zależności od liczby osób uprawnionych). W tym czasie średnia płaca wynosiła 7689 zł.

15. Zrównać renty i emerytury starego portfela do poziomu aktualnie wypłacanych. [...]
18. Wprowadzić urlop macierzyński płatny przez okres trzech lat na wychowanie dziecka".

Po zakończeniu strajku w Stoczni Gdańskiej i podpisaniu porozumień sierpniowych kontynuowano prace nad zmianą systemu ubezpieczeń społecznych: „Prezydium KKP NSZZ »Solidarność« zwraca uwagę na konieczność dalszych intensywnych prac Grupy Roboczej KKP nad likwidacją świadczeń z tzw. starego portfela i przygotowanie projektu ustawy o zmianie systemu powszechnego zaopatrzenia emerytalno-rentowego" (fragment uchwały Prezydium KKP „Solidarność" z 1 września 1981 r. wysłanej teleksem do Stanisława Cioska, ministra do spraw współpracy ze związkami zawodowymi).

Andrzej Krzemiński, przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" przy Zakładach Włókien Chemicznych „Chemitex-Wistom" w Tomaszowie Mazowieckim, zwracał z kolei uwagę na przejawy nierównego traktowania emerytów i rencistów przy podziale kartek zaopatrzeniowych (na kupno towarów dostępnych tylko „na kartki" poza systemem reglamentacji mogli sobie wówczas pozwolić bardzo nieliczni ze względu na bardzo wysoki koszt takich zakupów i utrudniony dostęp do towarów): „Komisja Zakładowa składa protest przeciwko niezakwalifikowaniu emerytów i rencistów zatrudnionych w gospodarce uspołecznionej do grupy pracowników przy podziale kart zaopatrzeniowych na mięso i jego przetwory. Tylko w naszym przedsiębiorstwie zatrudnionych jest ponad 100 osób, które mają rentę lub emeryturę, ciężko pracują i wytwarzają określony dochód narodowy".

Inflacja galopowała, społeczeństwo ubożało, ale spora grupa członków Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej nadal korzystała z przywilejów. Pisał o tym Dariusz Stola w opracowaniu *Finanse PZPR w jej ostatnich latach:* „Przez większą część swego istnienia PZPR pokrywała wydatki, przyznając sobie dotacje z kasy państwowej. Kryzys polityczny 1980–1982 był dla partyjnych finansów największym wstrząsem w dotychczasowej historii. Spadały wpływy ze składek, bo wielu członków odeszło z partii (w ciągu niecałych dwóch lat ubyło milion członków i kandydatów). Po stronie wydatków pojawiały się nowe pozycje, których nie można już było pokrywać z kasy państwowej albo po prostu unikać, takie jak urealniona składka na ZUS z płac aparatu partyjnego, któ-

Dzień Kobiet w oddziale ZUS w Zduńskiej Woli, 1987 r.
Zbiory ZUS, II Oddział w Łodzi

rej przez większą część swej historii PZPR faktycznie nie płaciła. Gdy w 1981 r. ZUS nareszcie upomniał się o swoje, składka należna do faktycznie opłaconej miała się prawie jak 100:1 – 330 mln do 3,6 mln".

Noc stanu wojennego

„Dziś w nocy ukonstytuowała się Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego" – tak rozpoczynał się komunikat o wprowadzeniu stanu wojennego, odczytany przez generała Wojciecha Jaruzelskiego i nadawany w radiu i telewizji przez cały dzień 13 grudnia 1981 r. Wprowadzenie stanu wojennego wstrzymało wszelkie przejawy demokratyzacji i zablokowało realizację postulatów wysuwanych przez NSZZ „Solidarność". Miało także znaczący wpływ na życie codzienne obywateli. Reglamentacją objęto jeszcze więcej artykułów (już nie tylko mięso, tłuszcze, cukier, słodycze, alkohol, papierosy, ale również obuwie, ubrania i benzynę). Wprowadzona została godzina milicyjna – między 22 a 6 rano obowiązywał zakaz przebywania na ulicach. A jeżeli było to konieczne ze względu na pracę w systemie wielozmianowym, zakłady pracy musiały wystawiać swoim pracownikom specjalne przepustki.
Wprowadzenie stanu wojennego odbiło się negatywnie również na warunkach pracy w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych: „W celu ułatwienia pracownikom zaopatrywania się w artykuły pierwszej potrzeby należy ustanowić w oddziale ZUS stanowisko pracy do spraw zaopatrzenia pracowniczego i zintensyfikować jego działalność. Wobec zawieszenia działalności związków zawodowych należy: zaplombować dotychczasowe pomieszczenia (schowki) będące w dyspozycji zakładowych organizacji związkowych" (fragment zarządzenia wydanego przez ówczesnego prezesa ZUS Henryka Białczyńskiego po wprowadzeniu stanu wojennego).

Zbąszyń. Przejazd kolumny wojsk z garnizonu w Sulechowie ulicą Świerczewskiego (obecnie Senatorska). Zdjęcie wykonane w godzinach przedpołudniowych z okna mieszkania prywatnego autora. 13 grudnia 1981 r. Fot. Grzegorz Żołnierkiewicz, Ośrodek KARTA

Zamieszki w alei Świerczewskiego, obecnie alei Solidarności. Warszawa, 10 listopada 1982 r. Fot. Janusz Fila, Polska Agencja Fotografów FORUM

Zakazane było używanie jakichkolwiek urządzeń służących do druku i powielania materiałów. W pierwszych dniach stanu wojennego również w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych nie wolno było korzystać np. z maszyn nadrukowujących adresy na kopertach czy przekazach rentowych: „W celu zapewnienia możliwości terminowej realizacji wydruku i wysyłki przekazów rentowych [...]. Biuro Elektronizacji Systemów Ubezpieczeniowych przygotuje [...] pakiet programów, umożliwiających awaryjne zastąpienie maszyn drukujących". Fragment zarządzenia wydanego przez ówczesnego prezesa ZUS Henryka Białczyńskiego po wprowadzeniu stanu wojennego).

Drobnymi kroczkami ku demokracji

Pracownica ZUS licząca na liczydłach, lata siedemdziesiąte XX w.
Zbiory ZUS, Oddział w Sosnowcu

Stan wojenny został odwołany 22 lipca 1983 r. Jednak oprócz zniesienia utrudnień takich jak godzina milicyjna niewiele się zmieniło. „Przewodnią siłą narodu" nadal była Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Jednakże kryzys ekonomiczny dosięgnął także i jej: „W połowie 1987 r. Sekretariat KC zebrał się by rozważyć niebezpieczeństwo zawisłe nad finansami partii. Sekretariat powołał specjalny zespół. [Pojawił się] pomysł zmniejszenia wpłat na ZUS, które w 1987 r. (w normalnej wysokości) miały wynieść ponad 3 mld. Proponowane obniżenie stopy składki na ZUS uzasadniano nadwyżką wpłat nad wypłatami na emerytury i świadczenia pracowników PZPR. Pomysł był całkowicie sprzeczny z ówczesnym systemem emerytalnym" (Dariusz Stola, *Finanse PZPR w jej ostatnich latach*, lipiec 1988 r.).

Reforma świadczeń emerytalno-rentowych

W grudniu 1982 r. weszła w życie nowa ustawa o zabezpieczeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Jej uchwalenie było konieczne ze względu na sytuację gospodarczą, a najważniejszą zmianą było **wprowadzenie mechanizmu waloryzacji świadczeń jako rozwiązania systemowego. Co roku 1 marca świadczenia miały być podwyższane o procent wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce uspołecznionej w roku poprzednim** (górny limit wynosił 150% kwoty wzrostu tego wynagrodzenia). Wyrównano również wcześniejsze dysproporcje w zakresie świadczeń – wszystkie świadczenia przyznane przed 1981 r. przeliczono według nowych stawek. Nie udało się jednak do końca zlikwidować tzw. starego portfela świadczeń, a jedynie znacząco zmniejszyć istniejące różnice w wysokości świadczeń. Z uwagi na koszty tej operacji została ona rozłożona na trzy etapy (w latach 1983–1985).

Kolejka petentów przed okienkiem w ZUS. Warszawa, 1982 r.
Fot. Aleksander Jałosiński, Polska Agencja Fotografów FORUM

Ustawa o zabezpieczeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin wprowadziła także możliwość wcześniejszego przechodzenia na emeryturę dla kobiet z długim stażem pracy oraz inwalidów I i II grupy. Umożliwiła również uzyskanie emerytury w niepełnym wymiarze osobom, którym brakowało nie więcej niż 5 lat do wymaganego okresu zatrudnienia. To był następny etap psucia systemu emerytalnego, zaplanowany w warunkach kolejnego w PRL boomu demograficznego. Po raz kolejny w historii Polski Ludowej osoby decydujące o polityce społecznej uległy złudzeniu, że już zawsze w rodzinach będzie się rodzić po troje–czworo dzieci.

Ustawa z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin

Kategoria	wiek emerytalny		staż pracy
Po osiągnięciu wieku emerytalnego	kobiety	60	20
	mężczyźni	65	25
Przed osiągnięciem wieku emerytalnego	kobiety	55	25
	mężczyźni	60	30
I lub II grupa inwalidów	kobiety	55	20
	mężczyźni	60	25

Tabela przeciętne dalsze trwanie życia s. 67

Opracowanie:
Robert Marczak

Z „wkładką" w ręku
tysiące rencistów
na korytarzach ZUS

Komputer ZETO „poci się"
by dobrze odczytać
zrewaloryzowane
renty i emerytury

Trzeci etap rewaloryzacji w toku
Terenowe ZUS-y
przyśpieszą wypłatę

Wycinki prasowe: ***Terenowe ZUS-y przyśpieszą wypłatę*** **(„Kurier Polski" 1984 r.),** ***Komputer ZETO „poci się"*** **(„Express Poznański" 1985 r.),** ***Z „wkładką" w ręku tysiące rencistów na korytarzach ZUS*** **(„Express Poznański" 1989 r.).**
Zbiory ZUS, I Oddział w Poznaniu

Niestety, ze względu na spowodowany inflacją wysoki wzrost płac w latach 1983–1988 (w 1983 r. przeciętne wynagrodzenie wynosiło 14 475 zł, rok później – 16 838 zł, w kolejnych latach odpowiednio 20 005 zł, 24 095 zł, 29 184 zł, a w 1988 r. już 53 090 zł) założenia ustawy co do poprawy relacji między przeciętnym świadczeniem a płacą nie sprawdziły się. Dlatego w kolejnych latach, aby utrzymać realną wartość świadczeń, wprowadzano doraźne regulacje.

Kryzys ekonomiczny początku lat osiemdziesiątych XX w. dotknął również sferę ubezpieczeń społecznych. Po raz pierwszy w historii ZUS nastąpiło załamanie terminowości wypłat świadczeń. Głównym powodem tej sytuacji była narastająca dysproporcja pomiędzy zadaniami nałożonymi na Zakład a jego możliwościami wykonawczymi. W 1982 r. wprowadzono mechanizm waloryzacji świadczeń jako rozwiązanie systemowe. W 1983 r. w I i II Oddziale ZUS w Warszawie pilotażowo wprowadzono wyłącznie komputerowe przeliczanie świadczeń. Niestety, specjalnie opracowane oprogramowanie komputerowe nie zdało egzaminu. Pojawiły się błędy w przeliczeniach – niektórzy świadczeniobiorcy otrzymali podwójne wypłaty, inni nie dostali ich wcale. II Oddział w Warszawie szybko wycofał się z komputerowego przeliczania i powrócił do tradycyjnych, ręcznych wyliczeń. I Oddział w Warszawie zrobił to znacznie później, dlatego błędnie naliczone świadczenia wypłacane były przez kilka miesięcy. We wszystkich pozostałych oddziałach przeliczeń dokonywano ręcznie. Skutkiem tej sytuacji była dymisja ówczesnego prezesa i wiceprezesa ZUS oraz dy-rektora I Oddziału ZUS w Warszawie. Aby temu przeciwdziałać, Prezydium Rady Ministrów 12 grudnia 1983 r. wydało postanowienie w sprawie modernizacji funkcjonowania Zakładu w latach 1983–1985.

Pracownica ZUS przy jednym z pierwszych komputerów, 1987 r. Zbiory ZUS, Oddział w Tomaszowie Mazowieckim

Pracownica ZUS przelicza świadczenia na maszynie Ascota.
Zbiory ZUS

Kolejnym krokiem do usprawnienia działań ZUS było przyjęcie opracowanego przez rząd „Kompleksowego programu modernizacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w latach 1986–1990 zapewniającego sprawną obsługę ludności". W programie tym przewidziano pomoc dla Zakładu w uzyskaniu dostaw sprzętu komputerowego i łączy telekomunikacyjnych warunkujących wdrożenie elektronicznej techniki obliczeniowej, pomoc w realizacji inwestycji infrastrukturalnych (poprawa warunków lokalowych) oraz pomoc w kształceniu kadry specjalistów. Dzięki skomputeryzowaniu już w 1986 r. większość świadczeń emerytalno-rentowych wypłacanych przez Zakład była automatycznie waloryzowana. Miało to ogromne znaczenie, ponieważ w tym czasie świadczenia te wielokrotnie waloryzowano, a liczba świadczeniobiorców szybko rosła (w 1983 r. wydatki na same emerytury i renty wynosiły 494 474 mln zł, a w 1986 r. – już 909 779 mln zł). W 1987 r. w Zakładzie rozpoczęto wprowadzanie trzech elektronicznych systemów ewidencji, wypłaty i waloryzacji świadczeń: Emir, Rentier

Pracownice ZUS przy komputerach.
Zbiory ZUS, I Oddział w Poznaniu

Biuletyn „Materiały Informacyjne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych", 1988, nr 1. Zbiory ZUS

Uprawnienia do emerytury w latach 1954–1998	
Dekret z 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin	
Wiek emerytalny	**staż pracy**
1) pracownicy I kategorii zatrudnienia – 60 lat dla mężczyzn, 55 lat dla kobiet, 2) pracownicy II kategorii zatrudnienia – 65 lat dla mężczyzn, 60 lat dla kobiet.	25 lat dla mężczyzn 20 lat dla kobiet (po osiągnięciu wieku starczego) 35 lat dla mężczyzn 30 lat dla kobiet (przed osiągnięciem wieku starczego)
Ustawa z 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin	
65 lat dla mężczyzn 60 lat dla kobiet	25 lat dla mężczyzn 20 lat dla kobiet (po osiągnięciu wieku emerytalnego)
Ustawa z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin	
65 lat dla mężczyzn 60 lat dla kobiet	25 lat dla mężczyzn 20 lat dla kobiet (po osiągnięciu wieku emerytalnego)
60 lat dla mężczyzn 55 lat dla kobiet	25 lat dla mężczyzn 30 lat dla kobiet (przed osiągnięciem wieku emerytalnego)
55 lat dla kobiet	20 lat dla kobiet, jeżeli zostały zaliczone do I lub II grupy inwalidów
60 lat dla mężczyzn	25 lat dla mężczyzn, jeżeli mieli dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia i zostali zaliczeni do I lub II grupy inwalidów

Opracowanie: Robert Marczak

i Warent, dzięki którym zrewaloryzowano ponad 90% całego portfela emerytur i rent pracowniczych. Aby usprawnić obsługę klientów, została zwiększona liczba pełnozakresowych inspektoratów. Również podniesienie kwalifikacji zawodowych pracowników ZUS korzystnie wpłynęło na poprawę jakości obsługi zainteresowanych.

Program modernizacyjny ZUS z drugiej połowy lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku był zapowiedzią wielkich zmian w ZUS, które weszły w życie dekadę (budowa Kompleksowego Systemu Informatycznego) oraz dwie dekady później (wprowadzenie „Strategii przekształceń ZUS" w 2010 r., które dopełniło dzieła przemiany Zakładu w nowoczesny, przyjazny klientom urząd).

Konkurs wiedzy zawodowej pracowników ZUS, 1987 r. Zbiory ZUS

Przeciętne dalsze trwanie życia w latach 1950–2010 a wiek emerytalny (GUS)

Lata	wiek emerytalny		mężczyźni		kobiety	
	mężczyźni	kobiety	dla osób urodzonych w danym roku dalsze średnie trwanie życia wynosi	dla osób, które w danym roku osiągnęły wiek 60 lat dalsze średnie trwanie życia wynosi	dla osób urodzonych w danym roku dalsze średnie trwanie życia wynosi	dla osób, które w danym roku osiągnęły wiek 60 lat dalsze średnie trwanie życia wynosi
1950	65/60	65/55	56,1	14,6	61,7	17,1
1960	65/60	65/55	64,9	15,9	70,6	18,7
1970	65	60	66,6	15,7	73,3	19,2
1980	65	60	66,0	15,2	74,4	19,4
1990	65/60	60/65	66,2	15,3	75,2	20,0
2000	65/60	60/65	69,7	16,7	78,0	21,5
2010	65/60	60/65	72,1	18,3	80,6	23,5
2015	65/60	60/65	81,6	24,1	73,6	19,0

Opracowanie: Robert Marczak

Reforma organizacji i finansowania ubezpieczeń społecznych

Pierwszym krokiem w kierunku modernizacji systemu ubezpieczeń społecznych i jednocześnie zapowiedzią zmiany ustroju było w sferze finansowej uchwalenie 25 listopada 1986 r. ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych. Na mocy zmodyfikowanych przepisów ZUS zyskał status centralnego organu administracji państwowej, wykonującego zadania z zakresu ubezpieczeń społecznych. Do zadań ZUS należało:

- stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczenia społecznego,
- ustalanie uprawnień i wypłacanie świadczeń,
- obliczanie wysokości i pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne,
- prowadzenie rozliczeń i kontrola zakładów pracy wypłacających świadczenia finansowane przez Zakład.

Pracownica ZUS przy maszynie księgującej ELWRO. Zbiory ZUS

Utworzono także **Fundusz Ubezpieczeń Społecznych**, którego zadaniem było finansowanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz finansowanie inicjowanych przez Zakład działań profilaktycznych, zapobiegających zachorowaniom, inwalidztwu i wypadkom. Jego dysponentem był ZUS, a Fundusz miał zapewnić racjonalne finansowanie świadczeń. Tym samym **ubezpieczenia**, wzorem rozwiązań przedwojennych **zostały wydzielone z budżetu państwa**. ZUS zarządza tym funduszem do dziś. Ustawa zmieniła też kompetencje rad nadzorczych – wedle nowych przepisów Naczelna Rada Nadzorcza, w razie negatywnej oceny działalności Zakładu, mogła występować z wnioskiem o odwołanie prezesa. Skład rad nadzorczych został poszerzony o przedstawicieli pracodawców, emerytów i rencistów.

W uznaniu wybitnych zasług w wieloletniej działalności na rzecz realizacji i rozwoju świadczeń społecznych oraz za nowoczesne rozwiązania organizacyjne usprawniające obsługę ubezpieczeniową obywateli 17 września 1987 r. Rada Państwa nadała Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych jedno z najwyższych odznaczeń państwowych – Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

Pod koniec lat osiemdziesiątych XX w. zaczęły się pojawiać pierwsze zwiastuny zmian w państwie. Została zniesiona reglamentacja towarów, polityka ekonomiczna była coraz bardziej łagodzona, na rynku pojawiało się coraz więcej firm prywatnych. Mimo to podstawy ustrojowe pozostały takie same. Jednak zmian, jakie w tym czasie zaszły w świadomości ludzi, nie dało się już zatrzymać. Sytuacja w kraju dojrzewała do głębokiego przełomu. Rewolucja dokonała się nie na ulicach, ale przy Okrągłym Stole.

Sala komputerowa w Centrum Informatyki Ubezpieczeniowej ZUS. Zbiory ZUS

Polska Rzeczpospolita Ludowa

W uznaniu wybitnych zasług w wieloletniej działalności na rzecz realizacji i rozwoju świadczeń społecznych oraz za nowoczesne rozwiązania organizacyjne usprawniające obsługę ubezpieczeniową obywateli

Rada Państwa
nadaje

Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski

Przewodniczący Rady Państwa

Wojciech Jaruzelski

Warszawa, dnia 17 września 1987 r.

Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, którym ZUS został odznaczony w 1987 r. Zbiory ZUS

Uroczyste uhonorowanie w Urzędzie Miasta zasłużonych pracowników oddziału ZUS w Zduńskiej Woli, 1988 r. Zbiory ZUS, II Oddział w Łodzi

AKSAMITNA REWOLUCJA I PRZYŚPIESZONA LEKCJA KAPITALIZMU

ZUS w okresie transformacji (1989–1999)

Pierwsza dekada III Rzeczpospolitej to radość z odzyskania swobód demokratycznych, ale także społeczny szok spowodowany transformacją i gigantyczną inflacją. Zlikwidowano wiele przedsiębiorstw, więc skurczył się rynek pracy. Aby uchronić się przed bezrobociem, wiele osób podjęło decyzję o wcześniejszym przejściu na emeryturę. ZUS musiał więc sprawnie funkcjonować w trudnych warunkach gospodarczo-finansowych. Gwałtownie wzrastała liczba wypłacanych świadczeń. Konieczne stało się zreformowanie systemu ubezpieczeń.

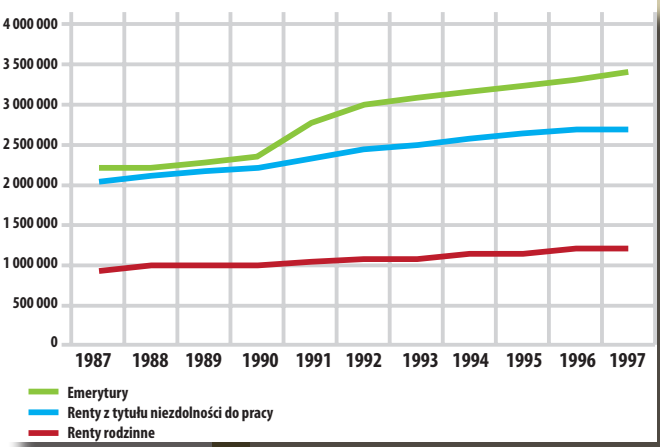

Wykres przedstawiający wzrost liczby wypłacanych rent i emerytur. Źródło: ZUS

Rewolucja aksamitna, ale nie dla wszystkich

Zmiany ustrojowe przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku oraz związany z nimi proces transformacji systemu gospodarczego w kierunku gospodarki rynkowej pociągnęły za sobą poważne dla wielu grup społeczeństwa konsekwencje ekonomiczne. Najbardziej odczuły je najuboższe warstwy.

Każdy skok inflacji tworzył jakiś „stary portfel" dla emerytów przechodzących w danym roku na emeryturę. „[...] Pamiętam kiedyś jak zwykle nie było pieniędzy, a skok inflacji był wyjątkowo wielki, więc w swój telewizyjny wtorek powiedziałem, że jest szansa na jakąś dopłatę [...] Balcerowicz opierał się jak oszalały [...] Wreszcie, w następny wtorek, tuż przed moim wystąpieniem w telewizji Mazowiecki rozmawiał z Balcerowiczem, czekałem przy telefonie… Dostałem wiadomość – mogę płacić... Z drugiej strony jest cała sterta ustaw i zarządzeń, od których zależy los emerytów i rencistów. [...] Tylko co to obchodzi tych ludzi. [...] Składek ZUS-u przez 40 lat nikt u nas nie kapitalizował, są więc jednym z wielu długów, jakie spoczywają na na-

Minister pracy i polityki społecznej, Jacek Kuroń, wydaje tzw. kuroniówkę (darmowy posiłek) mieszkańcom stolicy. Warszawa, 1991 r.
Fot. Anna Pietuszko, Ośrodek KARTA

Centralka telefoniczna w poznańskim oddziale Zakładu. Zbiory ZUS, I Oddział w Poznaniu

szym narodowym majątku" – pisał Jacek Kuroń, ówczesny minister pracy, w książce *Moja zupa*. Skutki transformacji dotknęły zresztą nie tylko emerytów i rencistów. Wiele osób czynnych zawodowo traciło wówczas pracę w wyniku likwidacji zakładów pracy bądź ich przekształceń własnościowych. Jedną z metod uchronienia się przed bezrobociem i zapewnienia sobie oraz rodzinie źródła utrzymania było przejście na wcześniejszą emeryturę bądź rentę. Gwałtowny wzrost liczby tego typu świadczeń wypłacanych przez ZUS groził załamaniem finansów Zakładu. Kryzys systemu ubezpieczeń spowodowany był także licznymi przywilejami branżowymi, bezkarnością dużych przedsiębiorstw państwowych niepłacących składek ubezpieczeniowych i słabym powiązaniem wypłacanych świadczeń emerytalnych ze stażem pracy. W tej sytuacji reforma systemu ubezpieczeń społecznych stała się niezbędna.

Dyskusje nad nowym kształtem systemu

Premier Tadeusz Mazowiecki w Sejmie, 1989 r. Polska Agencja Fotografów FORUM

Pomysłów na wyjście z tej kryzysowej sytuacji było wiele, łącznie z propozycją likwidacji obowiązkowych ubezpieczeń. „Pamiętam taką dyskusję na posiedzeniu w Ministerstwie Pracy, prowadzonym przez ministra Jacka Kuronia. Jeden z uczestników zaproponował zniesienie obowiązku i wprowadzenie dobrowolności ubezpieczeń. Nie zapomnę i wdzięczna jestem ministrowi Kuroniowi za to, co powiedział: »Nikt młody by się wówczas nie chciał ubezpieczyć i płacić składek, a na starość wszyscy przyszliby do państwa po świadczenia«" – wspominała Zofia Tarasińska, prezes ZUS w latach 1988–1990.

Lech Milewicz, prezes ZUS w latach 1991–1995, w piśmie do Anny Bańkowskiej, będącej wówczas przewodniczącą Sejmowej Komisji Polityki Społecznej, pisał: „Ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego korzysta znaczna część naszego społeczeństwa, dla której stanowią one podstawowe źródło dochodu. Ponad 7 milionów osób (nie licząc rolników indywidualnych) pobiera emerytury i renty, ponad 5 milionów rodzin – zasiłki rodzinne, setki tysięcy zasiłki chorobowe, macierzyńskie, wychowawcze, odszkodowania powypadkowe itd. Koszty tych świadczeń pochłaniają w całości dochody ze składek ubezpieczeniowych, niezbędne jest [także] dofinansowanie przez budżet Państwa". Ponieważ taka sytuacja mogła mieć katastrofalne skutki nie tylko dla finansów Zakładu, ale również dla budżetu państwa, w dru-

Zofia Tarasińska, prezes ZUS w latach 1988–1990. Zbiory prywatne

Słowa Jacka Kuronia były niestety w pewnym stopniu prorocze. Negatywnym aspektem przemian ekonomicznych i społecznych w Polsce po 1989 r. był kryzys zaufania do instytucji państwa oraz do będącej fundamentem ubezpieczeń społecznych solidarności międzypokoleniowej.

giej połowie lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku prowadzono intensywne prace nad reformą systemu ubezpieczeń społecznych. Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej zawarło swoje propozycje w tzw. białej księdze. Aby usprawnić prace nad reformą, powołano pełnomocnika rządu do spraw reformy zabezpieczenia społecznego.

Oprócz zmiany samego sposobu naliczania świadczeń zaproponowano wprowadzenie dodatkowych form oszczędzania na emeryturę. Pracom nad ostatecznym kształtem ustawy towarzyszyła często burzliwa dyskusja na łamach prasy oraz w parlamencie. [1]

Ostatecznie reforma systemu ubezpieczeń społecznych weszła w życie w 1999 r. Jej wprowadzenie zapowiedział premier Jerzy Buzek w wystąpieniu telewizyjnym: „Od 1 stycznia 1999 będziemy mieć nowy i sprawiedliwy system emerytalny, nad wprowadzeniem [którego] pracowało wielu specjalistów, reprezentujących różne opcje polityczne. Dla rolników stworzymy odrębny system. Reforma to także szansa rozwoju gospodarczego Polski. Fundusze emerytalne, drugi filar reformy, rozpoczną działalność od 1 kwietnia 1999 r". Opóźnienie wynikło stąd, że Sejm nie zdążył do końca lipca z uchwaleniem dwóch projektów ustaw podstawowych dla reformy: o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i o systemie ubezpieczeń społecznych.

Ewa Tomaszewska, posłanka Klubu Parlamentarnego Akcji Wyborczej Solidarność, podczas sejmowej dyskusji nad projektem ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w ten sposób przedstawiała stanowisko swojego ugrupowania: „Rządowy projekt ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest kolejnym elementem wprowadzanej od stycznia 1999 roku reformy systemu ubezpieczeń społecznych, jedną z zasadniczych ustaw określających warunki bytowe milionów Polaków po przejściu na rentę lub emeryturę. Przygotowania reformy trwały od kilku lat. Ma nas ona ustrzec przed zapaścią systemu prognozowaną

Premier Jerzy Buzek przedstawia w Sejmie założenia reformy ubezpieczeń społecznych. Warszawa, 1998 r.
Polska Agencja Fotografów FORUM

Legitymacja emeryta-rencisty.
Zbiory ZUS

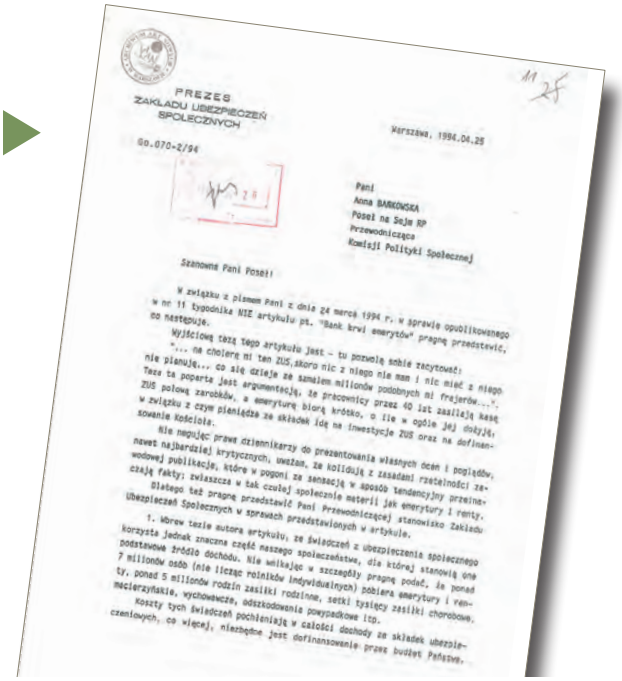

PREZES
ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Warszawa, 1994.04.25

GO.070-2/94

Pani
Anna BAŃKOWSKA
Poseł na Sejm RP
Przewodnicząca
Komisji Polityki Społecznej

Szanowna Pani Poseł!

W związku z pismem Pani z dnia 24 marca 1994 r. w sprawie opublikowanego w nr 11 tygodnika NIE artykułu pt. "Bank krwi emerytów" pragnę przedstawić, co następuje.

Wyjściową tezą tego artykułu jest – tu pozwolę sobie zacytować:
"... na cholerę mi ten ZUS,skoro nic z niego nie mam i nic mieć z niego nie planuję... co się dzieje ze samem milionów podobnych mi frajerów...".
Teza ta poparta jest argumentacją, że pracownicy przez 40 lat zasilają kasę ZUS połową zarobków, a emeryturę biorą krótko, o ile w ogóle jej dożyją, w związku z czym pieniądze ze składek idą na inwestycje ZUS oraz na dofinansowanie Kościoła.

Nie negując prawa dziennikarzy do prezentowania własnych ocen i poglądów, nawet najbardziej krytycznych, uważam, że kolidują z zasadami rzetelności zawodowej publikacje, które w pogoni za sensacją w sposób tendencyjny przeinaczają fakty: zwłaszcza w tak czułej społecznie materii jak emerytury i renty.

Dlatego też pragnę przedstawić Pani Przewodniczącej stanowisko Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawach przedstawionych w artykule.

1. Wbrew tezie autora artykułu, że świadczeń z ubezpieczenia społecznego korzysta jednak znaczna część naszego społeczeństwa, dla której stanowią one podstawowe źródło dochodu. Nie wnikając w szczegóły pragnę podać, że ponad 7 milionów osób (nie licząc rolników indywidualnych) pobiera emerytury i renty, ponad 5 milionów rodzin zasiłki rodzinne, setki tysięcy zasiłki chorobowe, macierzyńskie, wychowawcze, odszkodowania powypadkowe itp.

Koszty tych świadczeń pochłaniają w całości dochody ze składek ubezpieczeniowych, co więcej, niezbędne jest dofinansowanie przez budżet Państwa.

Pismo z ZUS do Anny Bańkowskiej, 1994 r.
Archiwum Akt Nowych

1 Andrzej Bączkowski, minister pracy i polityki socjalnej oraz pełnomocnik rządu do spraw reformy zabezpieczenia społecznego, podczas dyskusji nad pakietem ustaw reformujących system ubezpieczeń społecznych w Senacie stwierdził: „Podstawowy, umownie określany filar – obowiązkowy dla wszystkich, tak zreformowany system repartycyjny, aby zabezpieczył nie większość wynagrodzeń w postaci emerytury, ale ich mniejszość; by o wysokości emerytury decydowały trzy elementy: długość stażu ubezpieczeniowego, wysokość składki i oczekiwana przeciętna długość życia Polaków, bez względu na płeć. To, co każdy z nas, po wprowadzeniu w ZUS kont indywidualnego przebiegu ubezpieczenia, zgromadziłby na swoim koncie, dzielone byłoby przez przeciętną oczekiwaną długość życia, pozwoliłoby określić wysokość emerytury".

Archiwum Inspektoratu ZUS w Kole.
Zbiory ZUS, II Oddział w Poznaniu

przez demografów, a wynikłą z wieloletniej antyrodzinnej polityki państwa. Wprowadzany system trójfilarowy będzie systemem bezpieczniejszym, bo finansowanym z wielu źródeł. Podstawę obliczania emerytury stanowi kwota składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego. Od wejścia w życie nowego systemu każdy będzie miał zarejestrowane na swym indywidualnym koncie wszystkie wpłaty składek, nie tylko w funduszach emerytalnych, ale także w ZUS".

Rewolucyjne zmiany

Istotą reformy była zmiana sposobu obliczania emerytury, której wysokość miała zależeć przede wszystkim od sumy odprowadzonych składek, a nie jak dotąd głównie od stażu pracy. Ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe zostały rozdzielone finansowo i organizacyjnie. Dla każdego ubezpieczonego utworzono indywidualne konta i indywidualną rejestrację przebiegu ubezpieczenia.
Dla ZUS oznaczało to konieczność utworzenia kilkunastu milionów indywidualnych kont dla ubezpieczonych, na których składki mogłyby być zapisywane i waloryzowane. To z kolei wiązało się z koniecznością utworzenia zaawansowanego systemu informatycznego, który sprostałby ogromnej skali przedsięwzięcia. Były to najbardziej rewolucyjne zmiany w dotychczasowej historii Zakładu. 2
Bardzo krótki okres dzielący wejście w życie reformy od momentu uchwalenia kluczowych ustaw był niezwykle trudny i wymagający zarówno dla kierownictwa, jak i pracowników Zakładu oraz współpracujących z nim instytucji. Oprócz nowych obowiązków ZUS realizował bowiem wszystkie swoje dotychczasowe zadania. Sprawne funkcjonowanie było możliwe tylko dzięki reorganizacji i rozbudowie służb informatycznych oraz uruchomieniu od 1 stycznia 1999 r. modułów Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS, obsługujących nowy system poboru składek na ubezpieczenie społeczne oraz na otwarte fundusze emerytalne

2 Reforma nałożyła na ZUS wiele nowych obowiązków. Należały do nich m.in.: prowadzenie Centralnego Rejestru Ubezpieczonych oraz indywidualnych rejestrów obrazujących przebieg ubezpieczenia (tzw. kont ubezpieczonych dla około 13 mln osób), pobór składki na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (w nowej formie z wyodrębnionymi rodzajami ubezpieczenia: emerytalnym, rentowym, chorobowym i wypadkowym oraz podziałem na część wpłacaną przez pracownika i pracodawcę), pobór składki na II filar ubezpieczenia emerytalnego i przekazywanie jej do odpowiednich funduszy emerytalnych (oraz prowadzenie Centralnego Rejestru Członków OFE), pobór składki na ubezpieczenie zdrowotne i przekazywanie jej do kas chorych (oraz prowadzenie ewidencji członków kas).

W takich warunkach odbywała się praca w Wydziale Ewidencji Emerytalno-Rentowej w Olsztynie.
Zbiory ZUS, Oddział w Olsztynie

Sala obsługi klientów. Zbiory ZUS, I Oddział w Łodzi

Serwery obsługujące Kompleksowy System Informatyczny ZUS: serwer oddziałowy HP-UX „K" oraz infrastruktura „Kanał +" przyjmująca dane z programu Płatnik.
Zbiory ZUS, Oddział we Wrocławiu

i ubezpieczenie zdrowotne. Wymagało to ogromnego nakładu sił i środków niezbędnych do koordynacji przygotowania programów komputerowych i zapewnienia odpowiedniej infrastruktury sprzętowej. Konieczna okazała się też restrukturyzacja placówek terenowych – utworzono 37 oddziałowych ośrodków przetwarzania danych, a ich pracowników odpowiednio przeszkolono.
Nie lada wyzwaniem było przetworzenie ogromnej ilości dokumentów papierowych na wersje elektroniczne. Ponadto w pierwszym miesiącu reformy aż 85% płatników, czyli 1,85 mln osób, złożyło dokumenty osobiście w placówkach Zakładu. Tak wiele zmian wprowadzonych jednocześnie spowodowało dezorientację większości klientów oraz ich niezadowolenie. Dlatego w kolejnych latach ZUS konsekwentnie dbał o poprawę poziomu obsługi klientów.

Każda emerytu
była w ub. roku
aż siedem ra
pod lupą zuso

Wcześniejsza emerytura (V)
- dla niektórych
grup zawodowych
i gdy zakład pracy
jest likwidowany

Od 1 grudnia wypłaty
dla emerytów i rencistów
ale nadal nie wiadomo
w jakiej wysokości!

Wycinki prasowe: ***Wcześniejsza emerytura...*** **(„Express Poznański" 1990),** ***Każda emerytura...*** **(„Express Poznański" 1990),** ***Od grudnia wypłaty...*** **(„Express Poznański" 1991).** Zbiory ZUS, I Oddział w Poznaniu

Nowym systemem ubezpieczeń zostały objęte osoby urodzone po 31 grudnia 1948 r. Wszyscy, którzy urodzili się później, ale przed 1 stycznia 1969 r., mogli zdecydować, czy przystąpią do II filaru i przekażą część składki do otwartego funduszu emerytalnego (OFE), czy też całą składkę pozostawią w zreformowanym ZUS. Składka na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenia rentowe miała być finansowana w połowie przez pracownika i w połowie przez pracodawcę. Składkę na ubezpieczenia chorobowe w całości miał płacić pracownik, natomiast na ubezpieczenie wypadkowe – pracodawca. Reforma wprowadziła pojęcie **kapitału początkowego**. Były to wszystkie składki, jakie ubezpieczony zgromadził do 1 stycznia 1999 r.

Ośrodek Przetwarzania Danych. Gdańsk, 1996/97.
Zbiory prywatne Krzysztofa Gajzlera

OD PETENTA DO KLIENTA
Współczesny system ubezpieczeń społecznych i nowoczesny ZUS (2000–2018)

Mimo wielu nowych zadań wynikających z przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ZUS wywiązuje się ze swojego podstawowego zadania, jakim jest terminowa wypłata świadczeń dla ponad 7,9 mln emerytów i rencistów oraz pozostałych obywateli naszego kraju na kwotę około 200 mld zł rocznie. Jednocześnie Zakład wciąż podnosi jakość obsługi klientów w swoich placówkach i poza nimi. Uruchamia też e-urząd – Platformę Usług Elektronicznych.

Polska Nagroda Jakości za wdrożenie nowoczesnego systemu zarządzania. Zbiory ZUS

Nowoczesne rozwiązania w zarządzaniu i funkcjonowaniu Zakładu

W drugiej dekadzie XXI w. Zakład wprowadził nowoczesne metody zarządzania, wzorowane na rozwiązaniach stosowanych w firmach komercyjnych. Zastosowano np. zarządzanie procesowe i uchwalono dokumenty strategiczne, których wdrażanie jest monitorowane za pomocą narzędzi kontrolingowych. W latach 2010–2012 realizowana była strategia przekształceń ZUS, której głównym celem było zwiększanie satysfakcji klienta dzięki innowacyjnym rozwiązaniom dotyczącym obsługi. Z kolei w latach 2013–2015 wdrożono nowe rozwiązania, zgodnie z którymi poszerzono zakres usług elektronicznych i podniesiono jakość obsługi klientów. Jej kontynuacją jest Strategia Zakładu na lata 2016-2020. Kompleksowy System Informatyczny (KSI), czyli system informatyczny ZUS, jest jednym z najbardziej zaawansowanych rozwiązań technologicznych w Europie. W 2005 r. Komisja Europejska uznała KSI za jeden z najbardziej innowacyjnych systemów w obszarze zarządzania instytucjami rządowymi w skali całego kontynentu.

Nagroda za Kompleksowy System Informatyczny. Zbiory ZUS

Serwery ZUS obsługują jeden z największych w Europie systemów informatycznych. Zbiory ZUS

E-rewolucja – Platforma Usług Elektronicznych ZUS

Prawdziwy przełom, zwłaszcza z punktu widzenia klientów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, nastąpił w czerwcu 2012 r., kiedy uruchomiono Platformę Usług Elektronicznych (PUE), czyli pierwszy polski e-urząd. 15 mln ubezpieczonych uzyskało dostęp do danych zgromadzonych na swoim indywidualnym koncie w ZUS. Klienci, którzy mają podpis elektroniczny, mogą także za pośrednictwem portalu kontaktować się z Zakładem – wysyłać różnego rodzaju wnioski, a płatnicy zgłaszający do ubezpieczeń mniej niż 100 pracowników mogą tą drogą wysyłać dokumenty rozliczeniowe. Coraz częściej załatwienie sprawy ubezpieczeniowej nie wymaga już wizyty w jednostce ZUS – wystarczy komputer i dostęp do internetu. Osoby pracujące o dowolnej porze mogą sprawdzić, czy ich pracodawca odprowadza za nie składki, a płatnicy składek przed spotkaniem biznesowym w kawiarni mogą dopełnić formalności ubezpieczeniowych. W styczniu 2018 r. swój profil PUE posiadało już ponad 2,1 mln klientów. Za uruchomienie Platformy Usług Elektronicznych Zakład otrzymał nagrodę „Lider Informatyki 2012".

PUE jest ciągle rozwijane. Pojawiają się nowe usługi. Od stycznia 2016 r. lekarze mogą wystawiać e-zwolnienia. Jest to znaczne udogodnienie, ponieważ chory nie musi już martwić się o dostarczenie papierowej wersji zwolnienia do pracodawcy, i to w terminie siedmiu dni od jego wystawienia. Elektroniczna wersja zwolnienia jest bowiem automatycznie przesyłana do pracodawcy i do ZUS.

Od lipca 2018 r. e-zwolnienia są obowiązkowe. Pacjenci zawsze mogą jednak poprosić lekarza o wydrukowanie elektronicznego zwolnienia.

Posiadacze kont bankowych mogą uwierzytelniać swoją tożsamość i uzyskać dostęp do PUE za pośrednictwem bankowości elektronicznej. Poprzez platformę można też składać wnioski w programie „Rodzina 500+". W roku 2017 ZUS został uhonorowany nagrodą specjalną konkursu „Lider Informatyki 2017" za dwadzieścia lat działania Kompleksowego Systemu Informatycznego.

Platforma Usług Elektronicznych – pierwszy polski e-urząd. Zbiory ZUS

Dyplom „Lider Informatyki 2017". Zbiory ZUS

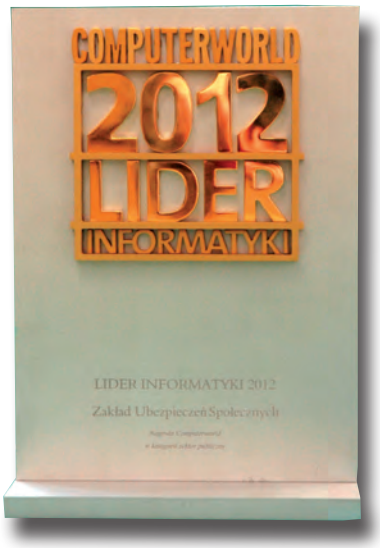

Nagroda dla ZUS w konkursie „Lider Informatyki 2012" za wdrożenie Platformy Usług Elektronicznych ZUS (PUE). Zbiory ZUS

Ulotki informacyjne na temat wystawiania e-zwolnień. Zbiory ZUS

Przed ZUS-owskim namiotem podczas pikniku. Zbiory ZUS

PUE Room, czyli urząd przychodzi do klienta

Kolejnym udogodnieniem dla klientów ZUS było wprowadzenie PUE Roomów, czyli mobilnych stanowisk do zakładania profili na Platformie Usług Elektronicznych. Pracownicy Zakładu w całej Polsce ruszyli do urzędów, firm, placówek oświatowych, galerii handlowych, żeby zachęcać klientów do korzystania z e-urzędu. Punkty PUE Room zaczęły się pojawiać także na większych wydarzeniach plenerowych. Począwszy od 2013 r., przez trzy kolejne lata ZUS wyruszał w trasę wraz z popularną radiową audycją „Lato z Radiem" jako jej partner edukacyjny. W każdy wakacyjny weekend pracownicy stacjonujący w firmowych namiotach Zakładu informowali, edukowali i zachęcali do kontaktów z ZUS online. Podczas każdego pikniku można było skorzystać z porad ekspertów, uzyskać wiadomości na temat usług świadczonych przez Zakład i wziąć udział w specjalnie przygotowanych konkursach wiedzy o ubezpieczeniach społecznych. Dla najmłodszych uczestników pikników „Lata z Radiem" przygotowane były zabawy prowadzone pod okiem pracowników ZUS. Udział w piknikach był połączeniem urzędu wychodzącego do swoich klientów z nową jakością usług. Zakład Ubezpieczeń Społecznych pokazał, jak powinien wyglądać urząd XXI w., czyli urząd przyjazny klientowi.

Pikniki „Lata z Radiem". Zbiory ZUS

Obsługa klientów, czyli SOK-i w standardzie

W 2017 r. do Zakładu wpłynęło prawie 24 mln pism w wersji papierowej. ZUS z kolei wysłał ponad 68 mln sztuk tego rodzaju korespondencji.

ZUS zapewnia klientom sprawną i wygodną obsługę w nowoczesnych i komfortowych warunkach. Dlatego sukcesywnie modernizowane są sale obsługi klientów (SOK-i), by spełniały standardy przyjęte dla całego Zakładu: jednolity wystrój, zapewnienie poufności przy załatwianiu spraw, wprowadzenie elektronicznego systemu kierowania ruchem oraz dostosowanie stanowisk do obsługi osób z niepełnosprawnością (łącznie z możliwością przebywania w towarzystwie specjalnie szkolonego psa

Nowoczesna sala obsługi klientów z elektronicznym systemem kierowania ruchem. Zbiory ZUS, Oddział w Kielcach

Bezpośrednia obsługa klientów odbywa się w 332 terenowych jednostkach organizacyjnych ZUS (oddziałach, inspektoratach, biurach terenowych) oraz w 18 punktach informacyjnych. W 2017 r. placówki Zakładu odwiedziło ponad 20,1 mln klientów. Oznacza to, że jeden pracownik SOK obsłużył średnio w ciągu miesiąca 540 klientów.

asystującego). Na stanowiskach bezpośredniej obsługi klientów załatwiane są sprawy niewymagające dodatkowych uzgodnień, pisemnej odpowiedzi czy wydania decyzji. W strefie oczekiwania na obsługę klienci mają do dyspozycji krzesła, stoliki do wypełniania formularzy oraz materiały informacyjne.

W SOK-ach klienci mogą od ręki uzyskać 29 typów zaświadczeń. Płatnicy składek otrzymają m.in. zaświadczenie o niezaleganiu ze składkami (mimo, że ustawa przewiduje 7-dniowy termin jego wydania) – wystarczy mieć uporządkowaną historię rozliczeń. Pracownicy SOK pomogą też w wypełnieniu deklaracji rozliczeniowych i innych druków, wyliczą wysokości należnych składek. Pracownik SOK sporządzi także dokumenty ubezpieczeniowe, które klient jedynie autoryzuje (dotyczy to tylko płatników, którzy mają prawo złożyć dokumenty w formie papierowej). W 2017 r. od ręki obsłużono prawie 2,4 mln spraw.

Od ręki obsługiwane są także wnioski o wypłatę zasiłków pogrzebowych. W 2017 r. pracownicy SOK obsłużyli 122 405 takich wniosków.

Klienci, do celów naliczenia kapitału początkowego, mogą skorzystać z bazy zlikwidowanych lub przekształconych zakładów pracy (zawiera ona m.in. informacje o miejscu przechowywania dokumentacji osobowej lub osobowej i płacowej pracowników tych zakładów).

Pracownicy sal obsługi klientów potwierdzają także tożsamoścć klientów, którzy zakładają profil na PUE.

ZUS przygotowuje i wydaje ulotki i broszury informacyjne oraz poradniki (dostępne na salach obsługi klientów) zredagowane w taki sposób, by trudny język ubezpieczeń społecznych był zrozumiały, a czytelny układ typograficzny przyjazny dla czytelnika.

Aby usprawnić obsługę klientów ZUS wprowadził urządzenia elektroniczne (zusomaty), w których przez całą dobę 7 dni w tygodniu można składać dokumenty.

Zusomaty zainstalowane są w 158 placówkach ZUS. Są dostosowane do obsługi przez osoby niepełnosprawne – posiadają dolny ekran dotykowy (dla osób poruszających się na wóz-

Kącik zabaw dla dzieci na SOK. Zbiory ZUS, Oddział w Kielcach

Sale obsługi klientów są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Zbiory ZUS

Poradniki dla osób z niepełnosprawnością. Zbiory ZUS

Tylko w 2017 r. niemal 5360 osób skorzystało z obsługi pracownika umiejącego „migać". Z usług wideotłumacza COT skorzystało do końca 2017 r. około 270 osób.

Na salach obsługi klientów zatrudnieni są pracownicy, którzy znają język migowy. Zbiory ZUS, Oddział w Legnicy

kach inwalidzkich) oraz klawiaturę z układem QWERTY z oznaczeniami w języku Braille'a; można w nich także regulować kontrast, włączyć funkcję odczytu tekstu na głos, zmienić poziom głośności i skorzystać z gniazda słuchawkowego (dla osób niewidzących i niedowidzących oraz niedosłyszących). Również biletomaty, czyli urządzenia do regulowania ruchu klientów w SOK-ach, wyposażone są w specjalny przycisk z ikonką umożliwiającą zwiększenie kontrastu wyświetlanego tekstu oraz z ikonką informującą o stanowisku do obsługi osób niesłyszących.

Osoby niesłyszące mogą skorzystać z pomocy pracowników, którzy przeszli szkolenie z posługiwania się językiem migowym (polskim językiem migowym PJM lub systemem językowo-migowym SJM w różnym stopniu zaawansowania). W 252 jednostkach ZUS jest przynajmniej po jednym pracowniku, który posługuje się PJM lub SJM na poziomie podstawowym lub zaawansowanym.

Od kwietnia 2016 r. w salach obsługi klientów w siedzibach oddziałów uruchomiona została dodatkowa usługa dla osób niesłyszących – tłumaczenie online przez konsultantów Centrum Obsługi Telefonicznej posługujących się polskim językiem migowym.

Zusomat. Zbiory ZUS

Przez telefon, mail lub Skype

W czerwcu 2012 r. rozpoczęło działalność pierwsze Centrum Obsługi Telefonicznej (COT). W związku z dużym zainteresowaniem klientów tą formą kontaktu nastąpiła rozbudowa centrum i zwiększenie liczby stanowisk konsultantów. Konsultanci COT są dostępni dla klientów we wszystkie dni robocze w godz. 7.00 – 18.00. Oprócz bezpośredniej obsługi przez konsultantów COT klienci mają dostęp do automatycznego telefonicznego systemu informacyjnego (IVR), dostępnego 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu. Umożliwia on uzyskanie informacji o charakterze ogólnym, dotyczących każdego obszaru działalności ZUS. Poza tradycyjnym połączeniem telefonicznym możliwe są też inne formy kontaktu z COT: połączenie z tzw. zusomatu, za pośrednictwem e-maili, czatów oraz usługi Skype.

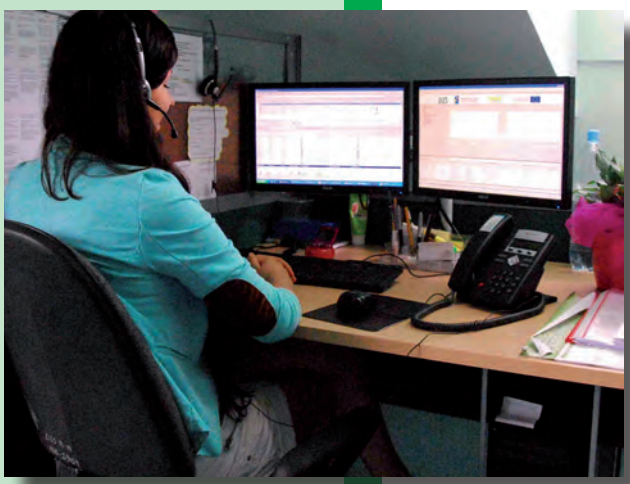

Pracownik Centrum Obsługi Telefonicznej. Zbiory ZUS

Od momentu uruchomienia COT w 2012 r. do końca 2017 r. pracownicy obsłużyli ponad 14 mln połączeń telefonicznych, odpowiedzieli na ponad 1,1 mln maili, obsłużyli 460 tys. czatów internetowych oraz oddzwonili do 177 tys. osób.

Po pierwsze – klient

Dla swoich klientów Zakład cyklicznie organizuje różnorodne akcje edukacyjne, Dni Ubezpieczonego, Dzień Osób z Niepełnosprawnością, Dzień Seniora czy Dni Poradnictwa. Wszyscy zainteresowani mogą wówczas uzyskać porady i informacje o swoich prawach, zmianach w przepisach, które ich dotyczą, oraz o zasadach funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce.

Od 2012 r. organizowane są **Dni Ubezpieczonego**. Eksperci ze wszystkich oddziałów Zakładu na specjalnie wydzielonych stanowiskach w salach obsługi i poza siedzibami ZUS (np. w galeriach handlowych) udzielają porad z zakresu ubezpieczeń społecznych i odpowiadają na pytania klientów. Często przy tej okazji organizowane są szkolenia dla klientów, wykłady i prezentacje. Podczas **Dnia Osób z Niepełnosprawnością** klienci korzystają z bezpłatnych badań i porad medycznych, w siedzibach oddziałów Zakładu organizowane są kiermasze twórczości osób z niepełnosprawnością. Eksperci ZUS dyżurują także w lokalnych mediach, na antenie radiowej lub telewizyjnej odpowiadając na pytania słuchaczy i widzów.

Podczas Tygodnia Przedsiębiorcy, Dni Ubezpieczonego i Dni Osób z Niepełnosprawnością oprócz uzyskania porad można też skorzystać z bezpłatnych badań. Zbiory ZUS, Oddział w Nowym Sączu

Swobodny przepływ osób, które mogą podejmować legalną pracę poza krajem sprawia, że wielu naszych rodaków podejmuje zatrudnienie za granicą. Dla nich Zakład Ubezpieczeń Społecznych organizuje cyklicznie **Dni Poradnictwa**, podczas których eksperci Zakładu udzielają porad w kwestii potwierdzania okresów zatrudnienia w kraju i za granicą, odpowiadają na pytania i pomagają wypełniać dokumenty. W latach 2010–2018 z poradnictwa za granicą skorzystało ponad 16,9 tys. osób.

Dni Osób z Niepełnosprawnością (pracownicy ZUS poznają ograniczenia osób z niepełnosprawnością samodzielnie próbując poruszać się na wózkach). Zbiory ZUS, Oddział w Legnicy

Periodyki dla osób ubezpieczonych i świadczeniobiorców. Zbiory ZUS.

Doradca emerytalny

Doradca do spraw emerytalnych.
Zbiory ZUS

W 2017 r. ZUS wprowadził nową usługę – utworzył stanowiska doradców do spraw emerytalnych. W lipcu tego roku 595 doradców pojawiło się we wszystkich salach obsługi klientów. Doradcy emerytalni służą pomocą głównie klientom, którzy zamierzają skorzystać z możliwości przejścia na emeryturę we wcześniejszym niż dotychczas wieku. Doradcy tłumaczą, jak złożyć wniosek o emeryturę, udzielają informacji i wsparcia w podjęciu świadomej decyzji o momencie przejścia na emeryturę, wyliczają hipotetyczną wysokość przyszłego świadczenia w kalkulatorze emerytalnym.

ZUS w ocenie klientów

W listopadzie 2017 r. CBOS zapytał Polaków o jakość obsługi w urzędach. ZUS w opinii respondentów zasłużył na najwyższa ocenę – aż 4,4 w pięciostopniowej skali. Jest to najwyższa ocena pośród wszystkich ocenianych instytucji. Aż 64% respondentów było zadowolonych, że ich sprawa w ZUS została załatwiona od ręki. Prawie wszyscy badani (96%) stwierdzili, że obsłużono ich w Zakładzie prawidłowo i rzetelnie, a 87% stwierdziło, że poświęcono im dostatecznie dużo czasu i uwagi. Aż 93% respondentów bardzo wysoko oceniło kompetencje pracowników ZUS.

W 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych został laureatem nagrody Najwyższa Jakość QI. Wyróżniony też został Perłą Jakości za system zarządzania jakością wprowadzony na salach obsługi klientów.

Wyróżnienie przyznawane jest instytucjom, które gwarantują klientom usługi na najwyższym poziomie.

Obsługa klientów w zmodernizowanej sali obsługi.
Zbiory ZUS.

Średnie ocen na skali 1 (zdecydowanie negatywna) do 5 (zdecydowanie pozytywna)

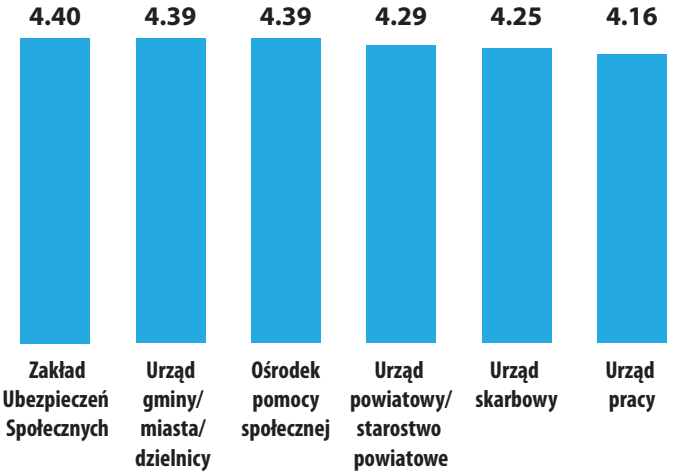

Źródło: CBOS

Prewencja wypadkowa, czyli powrót do dobrych praktyk II RP

Od 2003 r. ZUS, we współpracy z Państwą Inspekcją Pracy, prowadzi kampanię na rzecz ograniczenia liczby wypadków przy pracy oraz występowania chorób zawodowych. W ramach tej akcji prowadzona jest działalność popularyzatorska i promocyjna, która ma eliminować zagrożenia zawodowe. Stosowane są różne formy, np. szkolenia, publikacje (broszury, ulotki, plakaty z zakresu bezpieczeństwa i ochrony człowieka w środowisku pracy), zakup środków ochrony indywidualnej przeznaczonych dla laureatów programów prewencyjnych Państwowej Inspekcji Pracy, kampanie zdrowotne oraz informacyjne. Celem tych działań jest kształtowanie w świadomości pracodawców i pracowników właściwego podejścia do kwestii bezpieczeństwa w miejscu pracy.

Od 2013 r. w wyniku nowelizacji ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych ZUS nie tylko pobiera składki na ubezpieczenie wypadkowe i wypłaca świadczenia związane z wypadkami przy pracy, lecz także dofinansowuje działania mające na celu utrzymanie zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej. Środki na dofinansowanie pochodzą ze składek na ubezpieczenie wypadkowe, przewidziane w planie finansowym Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Właśnie w celu sprawnego realizowania tego zadania ZUS opracował **„Program dofinansowania bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach pracy”**. W ramach programu zakłady pracy mogą się ubiegać o dofinansowanie projektów inwestycyjnych, które mają przede wszystkim poprawić stan bezpieczeństwa technicznego (rozwój, modyfikacja i usprawnienia stanu technicznego maszyn, urządzeń oraz systemów i środków ochronnych).

Przedsiębiorcy, szczególnie mali i średni, mogą ubiegać się o fundusze na przygotowanie projektów doradczych, których celem będzie poprawa zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy, w tym w szczególności realizacja oceny ryzyka zawodowego, wprowadzenie procedur bezpiecznej pracy oraz planowanie i monitorowanie działań prewencyjnych. W 2016 r. na ten cel przeznaczonych zostało 51,45 mln zł, a w roku 2017 – 57,669 mln zł.

Wydawnictwa ZUS poświęcone prewencji. Zbiory ZUS.

ZUS dla firm!
www.zus.pl/prewencja

W ramach popierania działań na rzecz ograniczania przyczyn wypadków na stanowiskach pracy, ZUS podnosi też świadomość wśród młodych pracowników. Jako jeden z sygnatariuszy listu intencyjnego z października 2006 r. w sprawie współdziałania na rzecz praktycznej nauki zawodu młodzieży i studentów szkół technicznych, Zakład od 2012 r. dofinansowuje praktyki zawodowe uczniów szkół technicznych.

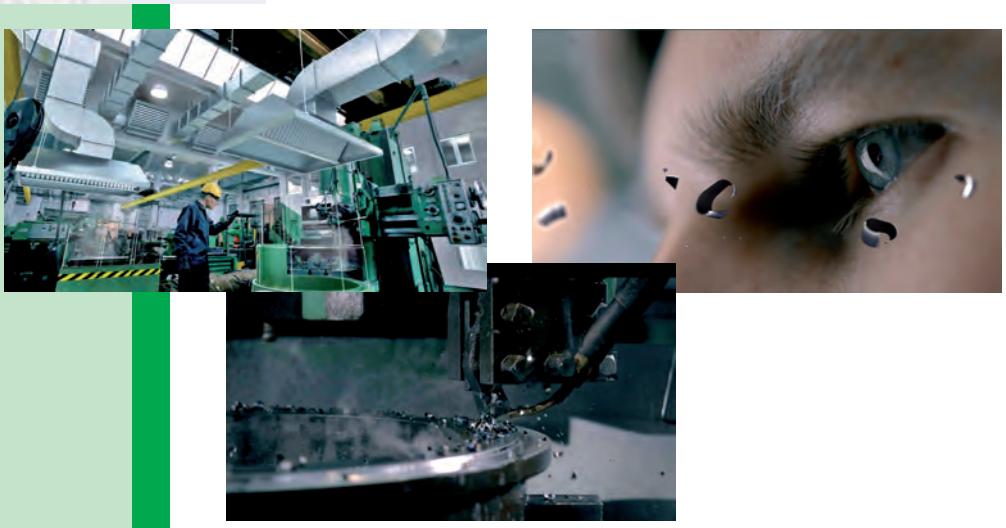

Od 2013 r. do stycznia 2018 r. ZUS wypłacił płatnikom 140,1 mln zł na dofinansowanie działań poprawiających warunki pracy. Zbiory ZUS.

Rehabilitacja, czyli sanatorium na koszt ZUS

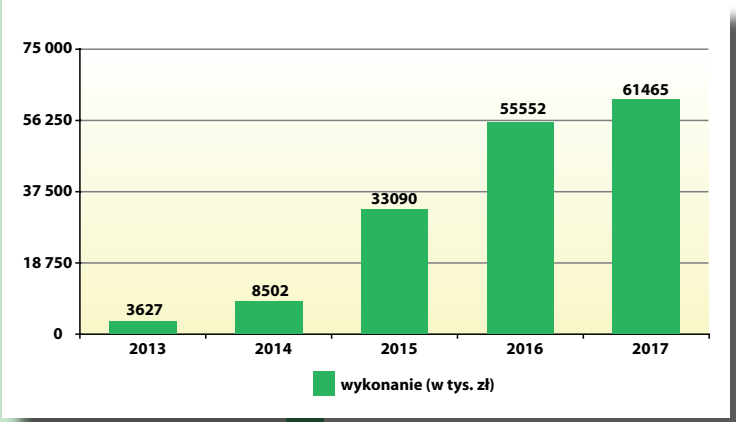

Wydatkowanie środków na zadania z zakresu prewencji wypadkowej w latach 2013–2017. Zbiory ZUS.

Rehabilitacja przynosi wymierne korzyści nie tylko systemowi ubezpieczeń społecznych, ale przede wszystkim samym zainteresowanym. Przeznaczona jest dla osób ubezpieczonych zagrożonych całkowitą lub częściową niezdolnością do pracy, ale równocześnie rokujących odzyskanie tej zdolności po przeprowadzeniu odpowiedniej rehabilitacji. Z rehabilitacji mogą skorzystać osoby uprawnione do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego oraz pobierające rentę okresową z tytułu niezdolności do pracy. Program re-

Z prowadzonej przez ZUS od 1996 r. rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej do końca 2017 r. skorzystało już ponad 1,34 mln osób. Całkowity koszt związany z rehabilitacją tych osób wyniósł 2,5 mld zł. Zakład Ubezpieczeń Społecznych pokrywa koszty rehabilitacji łącznie z zakwaterowaniem i wyżywieniem, opłatą miejscową oraz kosztami przejazdu.

habilitacji przeznaczony jest dla pacjentów ze schorzeniami narządów ruchu, układu krążenia, układu oddechowego, narządu głosu, chorobami psychosomatycznymi oraz po leczeniu nowotworu gruczołu piersiowego. W 2017 r. rehabilitacja prowadzona była w 149 ośrodkach rehabilitacyjnych na terenie całego kraju.

Z badań przeprowadzonych przez ZUS wynika, że wśród osób, które ukończyły rehabilitację leczniczą w 2015 r., 43,4% przez rok po ukończeniu rehabilitacji nie pobierało świadczeń z ubezpieczeń lub pobierało jedynie zasiłek chorobowy do 20 dni. Rehabilitacja lecznicza ma także wymiar społeczny – pomaga w znoszeniu barier środowiskowych, ekonomicznych i zawodowych, jakie dotykają osoby o różnym stopniu dysfunkcji organizmu spowodowanych chorobą, dając im szansę na poprawę stanu zdrowia i pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym.

Sanatoria w Krynicy-Zdroju, Lądku-Zdroju i w Ustroniu. To tylko niektóre z ośrodków, z którymi współpracuje ZUS. Zbiory ZUS

Sala do ćwiczeń rehabilitacyjnych w Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym im. prof. Adama Grucy w Otwocku, z którym również Zakład współpracuje. Zbiory ZUS

W 2011 r. ZUS został uznany przez Kongres Uzdrowisk Polskich za jedną z najbardziej zasłużonych instytucji działających na rzecz lecznictwa uzdrowiskowego i otrzymał statuetkę Asklepiosa, mitycznego boga sztuki lekarskiej i pierwotnego twórcy medycyny uzdrowiskowej. Sekcja Rehabilitacji Kardiologicznej i Fizjologii Wysiłku Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego przyznała Zakładowi statuetkę „Przyjaciel Polskiej Rehabilitacji Kardiologicznej".

Statuetka Asklepiosa. Zbiory ZUS

Milionowa pacjentka w uzdrowisku „Solanki" w Inowrocławiu, 22 listopada 2013 r. Od lewej w dolnym rzędzie: Małgorzata Nietopiel, dyrektor Departamentu Prewencji i Rehabilitacji, Halina Mizera, milionowa pacjentka, Elżbieta Łopacińska, członek Zarządu ZUS, w górnym rzędzie Wojciech Piniewski, zastępca prezydenta Inowrocławia i Tadeusz Chęsy, prezes uzdrowiska „Solanki". Fot. M. Dąbrowska

Podstawą skierowania do ośrodka rehabilitacyjnego jest wydane przez lekarza orzecznika ZUS orzeczenie o potrzebie rehabilitacji leczniczej. W pierwszej kolejności do ośrodków kierowani są poszkodowani w wypadkach przy pracy. Osoby skierowane na rehabilitację mają możliwość wyboru terminu i miejsca. Czas oczekiwania na rozpoczęcie rehabilitacji jest nie dłuższy niż dwa miesiące, licząc od daty wydania orzeczenia o potrzebie rehabilitacji leczniczej przez lekarza orzecznika ZUS.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych od 2003 r. jest wydawcą kwartalnika „Prewencja i Rehabilitacja". W kwartalniku są zamieszczane artykuły z zakresu prewencji wypadkowej i rentowej. Zbiory ZUS

Reha-manager czyli specjalista ds. zarządzania rehabilitacją

Zakład Ubezpieczeń Społecznych we współpracy z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Uniwersytetem Medycznym w Lublinie, Uniwersytetem Warszawskim, Uniwersytetem Wrocławskim, Gdańskim Uniwersytetem Medycznym, Deutsche Gesetzliche Unfallversicherung e.V. (niemiecka instytucja zabezpieczenia wypadkowego) realizuje projekt pt. „Wdrożenie nowego modelu kształcenia specjalistów ds. zarządzania rehabilitacją – jako elementu systemu kompleksowej rehabilitacji w Polsce". Projekt uzyskał dofinansowanie z Funduszy Europejskich w ramach programu operacyjnego „Wiedza, Edukacja, Rozwój".

Jego celem jest wypracowanie modelu kształcenia specjalisty ds. zarządzania rehabilitacją oraz przetestowanie tego modelu na nowo utworzonym kierunku studiów podyplomowych. Dzięki temu stworzona zostanie wykwalifikowana kadra, która będzie potrafiła skutecznie i całościowo zadbać o potrzeby osób wymagających rehabilitacji. W roku akademickim 2018/2019 rusza pierwsza edycja tych studiów.

Zadaniem specjalisty ds. zarządzania rehabilitacją będzie wspieranie klienta w procesie rehabilitacji, zarówno medycznej, jak i psychologicznej, zawodowej oraz społecznej. Będzie on więc kompleksowo koordynować wszystkie działania rehabilitacyjne. Ważne jest, że uwzględni przy tym indywidualne potrzeby osoby rehabilitowanej oraz będzie wykorzystywać wszystkie dostępne instrumenty, które mają wspomagać aktywizację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnością.